

CHALMERS

Läsning i högre utbildning: En kvantitativ studie om studenters läsvanor på svenska och engelska

Hans Malmström, Linda Eriksson & Christian Stöhr

Rapport 2025:2 i Chalmers Studies in Communication and Learning in Higher Education

© Läsning i högre utbildning: En kvantitativ studie om studenters läsvanor på svenska och engelska, 2025

Citeras:

Malmström, H., Eriksson, L., & Stöhr, C. (2025). Läsning i högre utbildning: En kvantitativ studie om studenters läsvanor på svenska och engelska (Chalmers Studies in Communication and Learning in Higher Education 2025:2). <https://doi.org/10.17196.cscclhe/2025/02>

Kontakt:

Chalmers tekniska högskola
Institutionen för vetenskapens kommunikation och lärande
412 96 Göteborg
Telefon: + 46 (0)31-772 1000

Undersökningen i korthet

- En undersökning om studenters läsvanor på svenska och engelska har genomförts med 1 000 slumpmässigt rekryterade studenter från ett riksrepresentativt urval.
- Påståenden om en utbredd läskris inom högre utbildning kan ifrågasättas.
- En majoritet (72%) av de svenska studenterna läser merparten av den obligatoriska svenskspråkiga kurslitteraturen; väldigt få studenter (3%) uppger att de inte läser alls.
- Texter på engelska leder till att studenter läser mindre; 33% uppger att de läser en mindre del eller ingenting alls när kurslitteraturen är på engelska.
- Studenter inom humaniora och konst är de mest ambitiösa läsarna av kurslitteratur, oavsett språk; studenter inom hälso- och sjukvård och teknik läser minst.
- Ålder är en faktor när det kommer till läsbenägenhet: yngre studenter läser mindre kurslitteratur än äldre studenter.
- En majoritet av studenterna (70%) föredrar akademiska texter på svenska framför texter på engelska; svenskspråkiga texter är särskilt uppskattade av kvinnliga studenter och av studenter på grundnivå.
- 86% tycker att det är enkelt att förstå svenskspråkig kurslitteratur, medan motsvarande siffra för engelska texter är 61%; framför allt studenter på grundnivå kämpar med engelska texter.
- Skolan (grundskolan och gymnasiet) har i viss mån förberett studenterna på att läsa akademiska texter på svenska, men inte på engelska.

” *En majoritet av studenterna verkar hantera den akademiska läsningen väl. Trots det finns det mindre grupper av studenter som riskerar att hamna i en kunskapsmässig marginalisering för att de inte läser tillräckligt och/eller inte förstår.*

Bakgrund och undersökningskontext

När den här studien genomförs (januari 2025) pågår en intensiv samhällsdebatt om läsning och läsförmågan hos barn, ungdomar och studenter i Sverige – det talas om en ”läskris”. Mer forskning om läsning efterfrågas. Det ska betonas att intressenter inom utbildningssektorn är delade i sina åsikter om huruvida det verkligen handlar om en kris, och kritiken är stundtals hård mot användningen av isolerade observationer och anekdotiska bevis som inlägg i debatten.

Den forskning som finns ger, i många delar, skäl till eftertanke. Till exempel konstateras i Skolverkets rapport om den senaste PISA-undersökningen att andelen 15-åriga elever med låg läsförståelse har ökat jämfört med PISA-undersökningen 2018, samtidigt som andelen elever med hög läsförståelse har minskat (Skolverket, 2023). Skolverket noterar att nästan en fjärdedel av eleverna inte når upp till det som fastställts vara en grundläggande nivå för läsförståelse. Löwenadlers (2023) forskning, som använder resultaten ifrån högskoleprovets läsförståelsedel, visar på en i många avseenden lika bekymrande trend vad gäller läsförståelse hos de 18–20-åriga provdeltagarna: under perioden 2012–2018 har den svenska akademiska läsförståelsen blivit signifikant sämre. Under samma period har läsförståelsen för engelska akademiska texter intressant nog förbättrats.

Läsning inom högre utbildning

Studien som ligger till grund för den här rapporten fokuserar helt på läsning inom högre utbildning. Förhållandevis lite forskning har studerat läsning och läsförmåga inom högre utbildning i Sverige, och särskilt lite data finns från stora studentgrupper (generaliserbara forskningsdata om akademisk läsning av samma omfattning som PISA och högskoleprovet finns exempelvis inte att tillgå). Den fragmentariska bild som framträder av studenters akademiska läsning är tudelad; vissa studenter förefaller inte ha några problem alls, medan andra möter betydande utmaningar.

Många studenter verkar tycka att det är svårast att läsa akademiska texter på engelska, vilket inte är särskilt förvånande. Eriksson (2023a) intervjuade och lät universitetsstudenter besvara enkäter om uppfattningar om och attityder till akademisk läsning på svenska och engelska – det kontrastiva perspektivet är särskilt intressant. Eriksson fann att läsning på engelska orsakar många studenter svårigheter; till exempel uppgav 32% att de kände sig oförberedda på att läsa akademiska texter på engelska och 89% ansåg att det tog längre tid att läsa på engelska än på svenska (vilket får till följd att samma mängd innehåll inte kan täckas av läsningen). I Erikssons intervjuer gav en majoritet av studenterna uttryck för stress, irritation och andra negativa känslor kopplade till läsning, framför allt på engelska. Att läsning på engelska kan vara en utmaning konstaterade även Pecorari m.fl. (2011): 74% av studenterna som svarade på deras enkät tyckte att det var mer ansträngande att läsa på engelska än på svenska, och 55% uppgav att läsning på

engelska påverkade deras förståelse av innehållet negativt. Det finns emellertid forskning om läsning på engelska som ger mer hopp. Studier av Shaw och McMillion (2018) samt Pecorari m.fl. (2024) visar att studenter i Sverige har god engelsk läsförståelse (även om variationen inom testgrupperna var stor); i många fall når deras förståelse en nivå som motsvarar den hos studenter med engelska som förstaspråk, men även den här forskningen lyfter det faktum att de svenska studenterna tar längre tid på sig att läsa akademiska texter på engelska.

Det ska noteras att även läsning på svenska kan vara utmanande; så många som 43% av de svarande studenterna i Erikssons (2023a) studie upplevde att det ibland, ofta eller alltid var svårt att hinna med att läsa kurslitteraturen på svenska. Eftersom vissa studenter tycker att akademisk läsning är utmanande, både på svenska och engelska, är det inte förvånande att en del heller inte läser allt som förväntas av dem, helt avstår från att läsa eller aktivt letar efter andra källor till samma information (jmf. Pecorari m fl., 2012).

Språk och ämnesområde potentiellt viktiga faktorer

Resultaten från tidigare forskning om akademisk läsning bland studenter i svensk högre utbildning bekräftas till viss del av en nyligen genomförd marknadsundersökning som Läromedelsförfattarna (2024) genomförde med studenter. Här framkom, till exempel, att 80% av de tillfrågade studenterna tycker att det är viktigt att ta del av kurslitteraturen och att en lika stor andel använder

kurslitteraturen i vart fall några gånger varje månad, främst inför examinerande moment, men att en dryg tredjedel tycker att det är svårt att förstå litteraturen. Det är dock oklart i vilken utsträckning ”användningen” innefattar dedikerad *läsning* av litteraturen. Undersökningen gjorde heller ingen åtskillnad mellan kurslitteratur på svenska och engelska; forskning av Malmström och Pecorari (2022) har visat att en stor andel av kurslitteraturen, även på grundnivå, är på engelska. Detta understryker vikten av att anta ett språkkonstrastivt perspektiv i studier av akademisk läsning, eftersom man annars riskerar att förbise en central förklaringsfaktor till beteenden och attityder. Malmström och Pecorari lyfter även fram tydliga variationer i kurslitteraturpraktiker mellan olika ämnesområden, vilket betonar behovet av att beakta disciplinära skillnader för att få en mer nyanserad förståelse av studenters akademiska läsning.

Behov av mer forskning

Att det behövs mer forskning som belyser läspraktiker och läsförmåga inom, inte minst, högre utbildning är oomtvistligt, men det bör framhållas att det alltså redan finns goda exempel på såväl kvalitativ forskning som kvantitativ forskning om läsning och läsförmåga hos svenska studenter. Dock har den här forskningen vissa begränsningar, framför allt i de fall när kvantitativa metoder har stått i förgrunden. Tidigare kvantitativa undersökningar om kurslitteraturens roll i högre utbildning i Sverige har i de flesta fall utgått ifrån bekvämlighetsurval eller målstyrda urval av studenter, vilket reducerar värdet av resultaten eftersom de inte kan

generaliseras till en bredare population; det går helt enkelt inte att säga att resultaten som presenterats gäller för svenska studenter i allmänhet (den ovan refererade marknadsundersökningen från Läromedelsförfattarna är ett undantag, men den är som noterat behäftad med andra brister). I den här studien vill vi råda bot på detta genom att använda oss av en mer robust urvalsprincip som garanterar den externa validiteten och gör att våra kunskapsanspråk omfattar alla studenter i Sverige. Det här sker vid en tidpunkt när behovet är stort av generaliserbar forskning om läsning inom högre utbildning.

Syfte

Studiens huvudsakliga syfte är att undersöka aspekter av svenska studenters erfarenheter av akademisk läsning inom högre utbildning. Fokus ligger på att:

- kartlägga hur benägna eller obenägna studenter är att ägna sig åt akademisk läsning, samt hur mycket eller lite av den obligatoriska litteraturen de läser,
- identifiera vilket språk (svenska, engelska eller något annat språk) studenter föredrar att läsa akademiska texter på,
- utforska hur enkel eller svår de upplever att läsningen är, beroende på om texterna är på svenska eller engelska, och
- bedöma i vilken utsträckning deras tidigare utbildning i grundskolan och gymnasiet har förberett dem för de krav som ställs vid akademisk läsning på svenska respektive engelska.

Som redan nämnts genomförs den här undersökningen under en period som är präglad av en intensiv samhällsdebatt om läsförmågan hos nyckelgrupper i befolkningen. Med fokus på studenter i högre utbildning är ett ytterligare syfte med studien att bidra med forskningsbaserade insikter till debatten. Genom detta vill vi främja en informerad och nyanserad diskussion om läsning inom högre utbildning.

I linje med traditionen i denna rapportserie är presentationen avsiktligt kortfattad. Målet är att på ett klart och lättillgängligt sätt lyfta fram viktiga insikter från studien; en visuell framställning av resultaten betonas. Fördjupade perspektiv från den här undersökningen presenteras i kommande vetenskapliga publikationer.

Tillvägagångssätt

Under vintern 2024 inleddes ett forskningsprojekt om studenters syn på användningen av svenskt och engelskt fackspråk i högre utbildning. En viktig faktor härvidlag är exponeringen mot ämnesområdets fackspråkliga diskurs, vilket dels sker inom ramen för undervisningen, dels genom ämnesområdenas texter i form kurslitteratur. En enkät utformades och utprovades för att samla in forskningsdata från studenter. Fem frågor i enkäten handlade specifikt om kurslitteratur och studenters läsning av akademiska texter på svenska och engelska; den här rapporten fokuserar enbart på dessa frågor.

Enkätundersökningen genomfördes i samarbete med Verian, ett av Sveriges ledande

undersökningsföretag som bland annat är specialiserade på målgruppskartläggningar. För att genomföra undersökningen använde Verian "Sifopanelen" som drivs och administreras av Kantar Media. Verian beskriver panelen på följande sätt: "Sifopanelen är en av Sveriges största paneler med ett aktivt medlemstal på ca 100 000. I panelen ingår endast slumpmässigt rekryterade personer. [...] Ingen självrekrytering används och panelen är representativ för internetanvändarna i Sverige." Internetpenetrationen i den aktuella åldersmålgruppen är 100% (Internetstiftelsen, 2024). Verian identifierade slumpmässigt 1 000 studenter i panelen. Verian har biografisk information om alla paneldeltagare vilket innebär att undersökningen kan ta hänsyn till andra potentiellt relevanta variabler, till exempel ålder och biologiskt kön. Kompletterande information om ämnesområde och utbildningsnivå ålder, ämnesområde och utbildningsnivå framgår av Tabell 1.

registrerades också i enkäten. Alla svarande studenter i Sifopanelen gav sitt uttryckliga samtycke till att delta i undersökningen som genomfördes mellan den 13 januari och 2 februari 2025. Efter avslutad undersökning lämnade Verian alla rådata till Chalmers tekniska högskola för vidare analys.

För att korrigera för eventuella obalanser i svarsfrekvensen mellan olika grupper och öka generaliserbarheten och tillförlitligheten i studiens resultat har datan viktats inför analysen. Utgångspunkten för viktningen är offentlig statistik från Universitetskanslersämbetet från läsåret 23/24 (inskrivna studenter på universitet och högskolor i Sverige). Viktningen har gjorts utifrån kön och ålder med uppdelningen på följande tre åldersgrupper: 24 år och yngre, 25–34 år och 35 år och äldre. Den demografiska profilen på deltagarna utifrån kön,

Tabell 1*Demografiska egenskaper hos urvalet (N = 1000)*

Kategori	Antal (n)	Procent (%)
Kön		
Kvinna	619	61,9
Man	381	38,1
Ålder		
18–29	618	61,8
30–44	302	30,2
45–59	70	7,0
60–79	10	1,0
Ämnesområde		
Humaniora och konst	92	9,2
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	157	15,7
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	21	2,1
Naturvetenskap, matematik och informations- och kommunikationsteknik	171	17,1
Pedagogik och lärarutbildning	123	12,3
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	262	26,2
Teknik och tillverkning	140	14,0
Tveksam, vet ej	34	3,4
Utbildningsnivå		
Avancerad nivå eller högre	531	53,1
Grundnivå	443	44,3
Tveksam, vet ej	26	2,6
Total	1 000	100,0

Enkätsvaren analyserades med hjälp av deskriptiva statistikmetoder och icke-parametriska test (eftersom flera av de beroende variablerna och vissa av de oberoende variablerna är på ordinal nivå och inte självklart uppfyller villkoren för parametriska metoder). För jämförelser av data i form av Likert-skalor mellan två demografiska undergrupper användes Mann–Whitney U-test. I de fall den beroende variabeln var kategorisk och grupperna flera genomfördes chi-två-test för att undersöka skillnader i fördelningen av svarsalternativ. I samband med detta granskades de justerade standardiserade residualerna (ASR) i korstabellerna för att identifiera vilka specifika celler som avvek signifikant från det förväntade antalet svar under antagandet om oberoende. Vi använde en kritisk gräns om $\pm 1,96$, vilket motsvarar en signifikansnivå på 5 procent:

en ASR större än $+1,96$ indikerar således överrepresentation, medan en ASR mindre än $-1,96$ tyder på underrepresentation i den aktuella cellen. Detta tillvägagångssätt ger en mer nyanserad bild av vilka grupper och svars-kategorier som bidrar mest till ett signifikant chi-två-resultat. När fler än två grupper skulle jämföras (åldersgrupper eller ämnet) användes Kruskal–Wallis test. Vid signifikanta huvudresultat genomfördes *post hoc*-analyser. För att förenkla presentationen har vi i denna rapport valt att i stället för parvisa jämförelser jämföra de olika grupperna mot det totala medelvärdet av populationen. Vi är medvetna om att det finns metodologiska invändningar mot att behandla ordinala data som kontinuerliga, men i en rapport som den här bedömer vi att fördelarna med en enkel och tydlig överblick väger tyngre. Samtliga analyser utfördes i SPSS, och statistisk signifikans bedömdes utifrån $p < .05$.

Resultat

På övergripande nivå kan resultatet från undersökningen sammanfattas så här: studenter i Sverige läser oftast den obligatoriska kurslitteraturen, särskilt om den är på svenska. Om de får välja språk för kurslitteraturen föredrar en överväldigande majoritet att läsa på svenska snarare än på engelska. De flesta studenter tycker att det är enkelt att läsa och förstå litteraturen; om läsningen upplevs som svår att förstå gäller det framför allt texter på engelska. Grundskola och gymnasium förberedde studenterna främst på att läsa akademiska texter på svenska. När svaren från olika demografiska undergrupper jämförs noteras i flera fall skillnader, till exempel indikerar undersökningen att yngre studenter läser mindre kurslitteratur än äldre studenter, att kvinnliga studenter i högre utsträckning föredrar svensk kurslitteratur, och att studenter inom humaniora är de mest ambitiösa läsarna av kurslitteratur. I avsnitten som följer kommenteras av utrymmesskäl endast ett urval statistiskt signifikanta skillnader mellan olika undergrupper.

Procentsatser har i resultatredovisningen avrundats till närmaste heltal.

Studenter läser kurslitteraturen, men de läser mindre på engelska

Studenter läser i stor utsträckning den obligatoriska kurslitteraturen, särskilt om texterna är

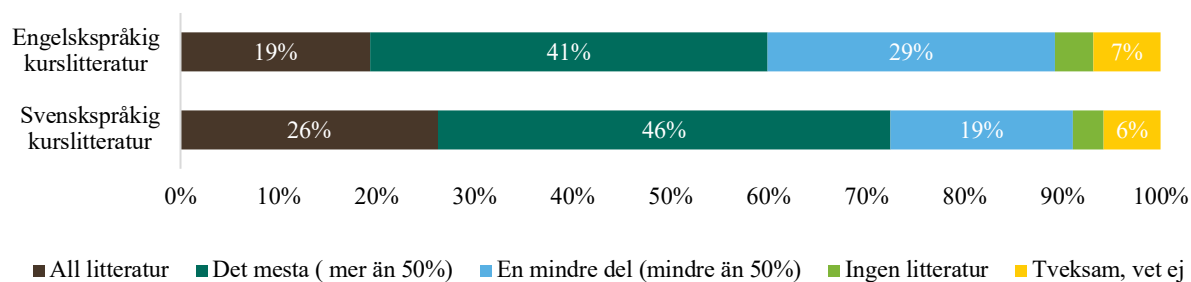
på svenska. På helgruppsnivå svarar 72% att de läser merparten (46%) eller all (26%) svenskspråkig kurslitteratur som de anvisas. Betydligt färre uppger att de bara läser en mindre del (19%) eller ingenting alls (3%), se Figur 1.

Även när den obligatoriska läsningen är på engelska läser de flesta (60%) det mesta (41%) eller allt (19%) som de anvisas, men läsbenägenheten är alltså märkbart lägre för engelska texter. Detta bekräftas av att en större andel – 33% – uppger att de bara läser en mindre del eller ingenting alls om texterna är på engelska.

(O)benägenhet att läsa kurslitteratur påverkas av ålder och ämnesområde

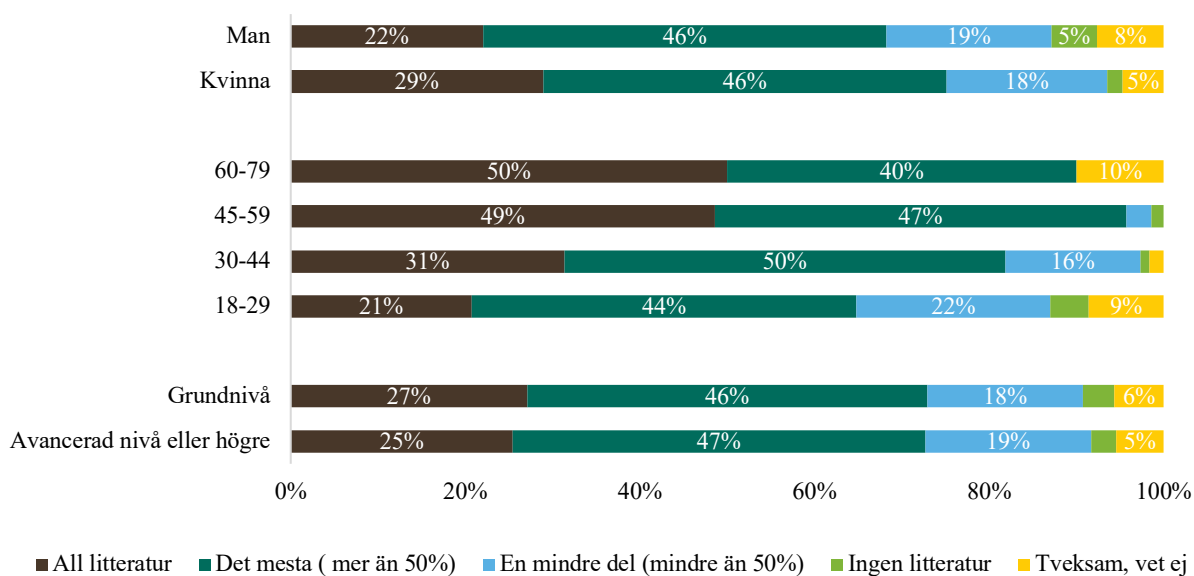
Vad gäller studenters läsbenägenhet finns inga statistiskt signifikanta skillnader mellan kvinnliga och manliga studenter (dvs. kvinnor och män läser ungefär lika mycket av kurslitteraturen) eller mellan studenter på grundnivå och avancerad nivå. Eventuella påståenden om att studenter på grundnivå skulle läsa mindre får alltså inget stöd i den här undersökningen. Däremot noteras en statistiskt signifikant skillnad när läsbenägenheten undersöks i olika ålderskategorier. Oavsett om det handlar om svenskspråkig (Figur 2) eller engelskspråkig kurslitteratur (Figur 3) visar analysen att äldre studenter tenderar att läsa mer av litteraturen, medan yngre studenter läser mindre. Detta gäller i synnerhet den till antalet största åldersgruppen, 18–29 år.

När det förekommer obligatorisk engelsk- eller svenskspråkig kurslitteratur i utbildningen läser jag typiskt:

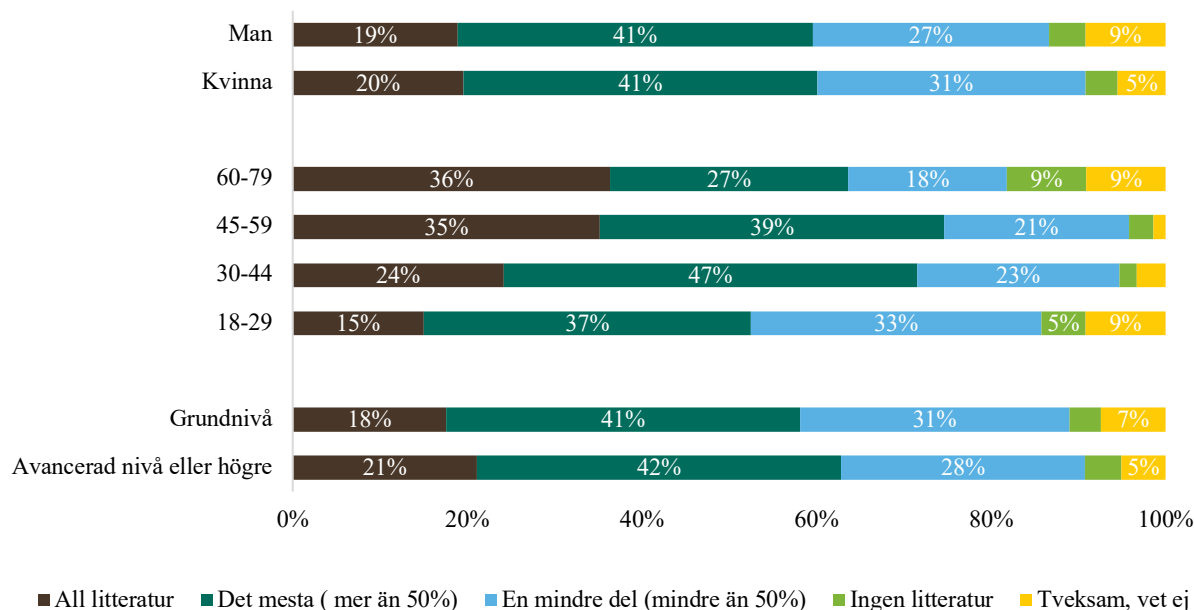
Figur 1: Fördelning av hur stor andel av den obligatoriska engelsk- respektive svenskspråkiga kurslitteraturen studenterna säger sig läsa.

När det förekommer obligatorisk svenskspråkig kurslitteratur i utbildningen läser jag typiskt:

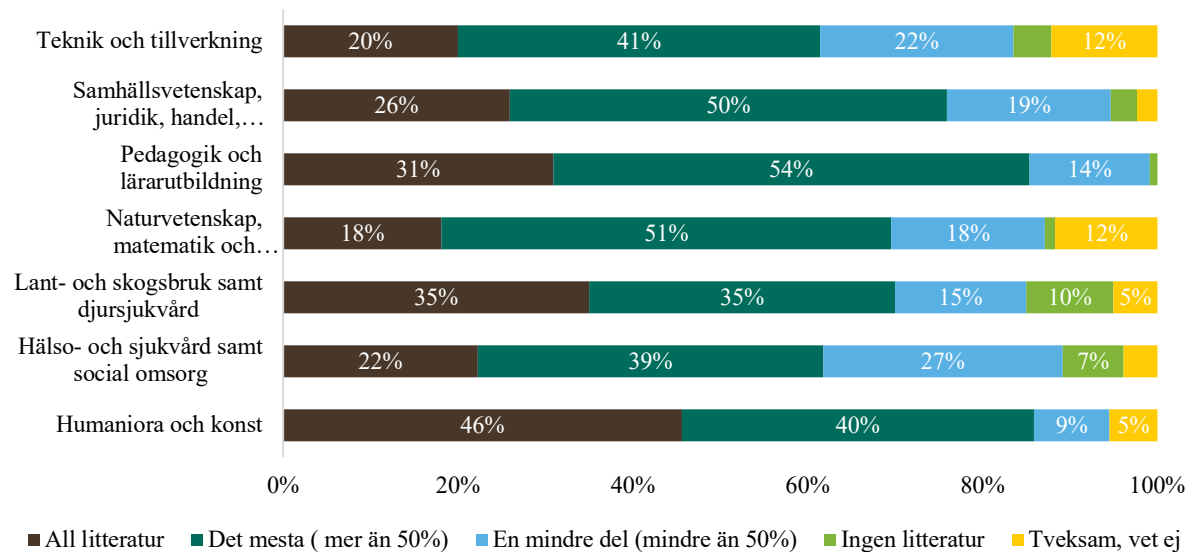
Figur 2. Fördelning av hur stor andel av den obligatoriska svenskspråkiga kurslitteraturen olika grupper säger sig läsa, uppdelat efter kön, ålder och utbildningsnivå.

När det förekommer obligatorisk engelskspråkig kurslitteratur i utbildningen läser jag typiskt:

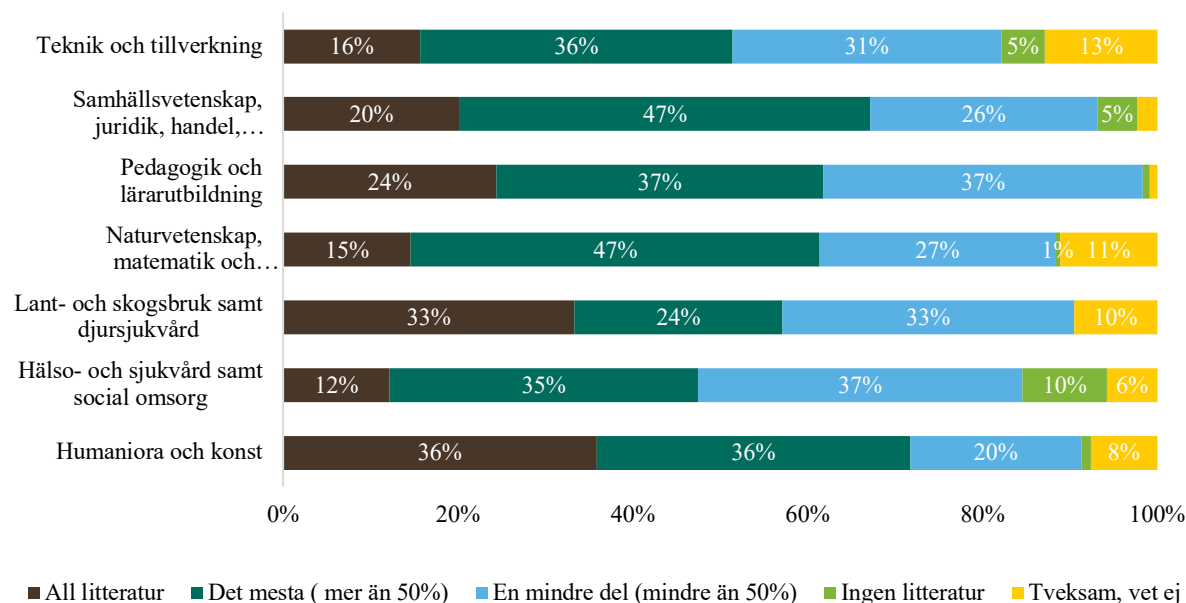
Figur 3. Fördelning av hur stor andel av den obligatoriska engelskspråkiga kurslitteraturen olika grupper uppger att de läser, fördelat efter kön, ålder och utbildningsnivå.

När det förekommer obligatorisk svenskspråkig kurslitteratur i utbildningen läser jag typiskt:

Figur 4. Fördelning av hur stor andel av den obligatoriska svenskspråkiga kurslitteraturen studenter inom olika utbildningsområden säger sig läsa.

När det förekommer obligatorisk engelskspråkig kurslitteratur i utbildningen läser jag typiskt:

Figur 5. Fördelning av hur stor andel av den obligatoriska engelskspråkiga kurslitteraturen studenter inom olika utbildningsområden uppger att de läser.

Också utifrån ämnesområden noteras statistiskt signifikanta skillnader. Studenter inom humaniora och konst, och pedagogik och lärarutbildning skiljer ut sig från övriga studenter som de mest ambitiösa läsarna när läsningen är på svenska (Figur 4). När kurslitteraturen är på engelska utmärker sig återigen studenter inom humaniora som de mest flitiga läsarna, men även studenter inom samhällsvetenskap läser mer av kurslitteraturen än genomsnittet (Figur 5).

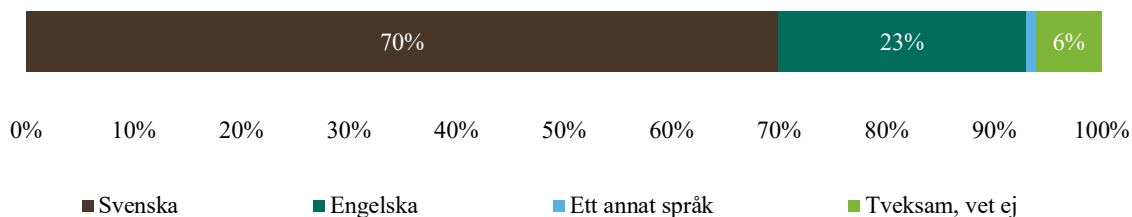
Studenter inom hälso- och sjukvård och teknik sticker ut av motsatt anledning – här

återfinns de studenter som är minst benägna att läsa på svenska (Figur 4). Studenter inom hälso- och sjukvård utmärker sig också när kurslitteraturen är på engelska (Figur 5); då läser de mindre än genomsnittet.

Studenter föredrar att läsa kurslitteratur på svenska

Om studenterna själva får välja föredrar en majoritet akademiska texter på svenska snarare än på engelska (Figur 6): 70% av de svarande föredrar att läsa på svenska jämfört med 23% på engelska (1% föredrar ett annat språk och 6% säger att de är tveksamma).

Vilket språk föredrar du för att läsa kurslitteratur?

Figur 6. Fördelning av vilket språk studenter föredrar för att läsa kurslitteratur.

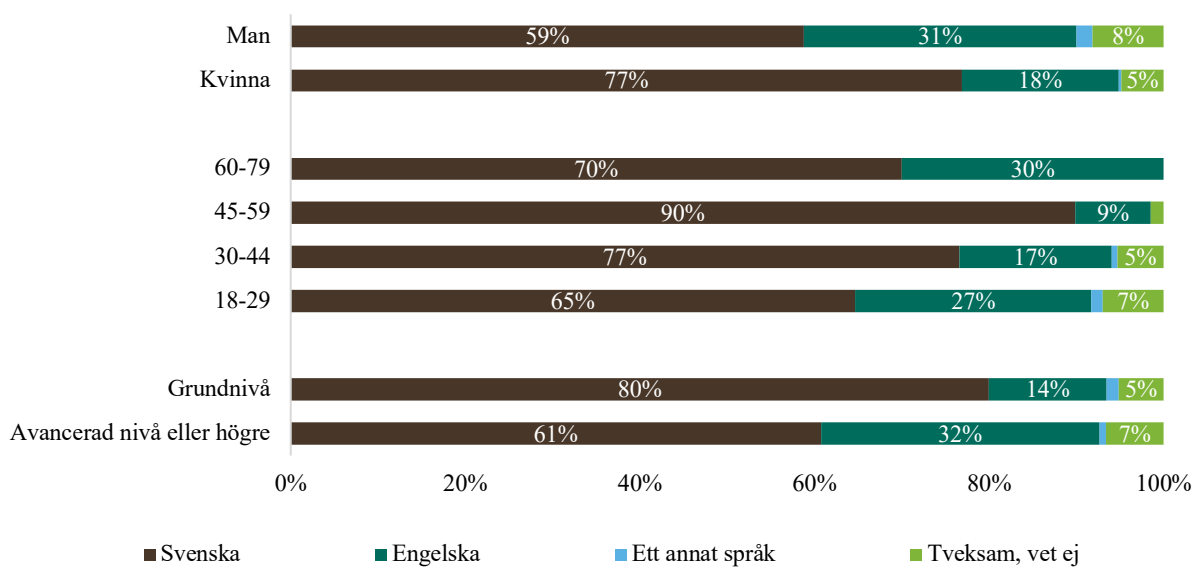
Kvinnliga studenter och studenter på grundnivå uppskattar akademisk läsning på svenska

Även om både manliga och kvinnliga studenter företrädesvis förespråkar kurslitteratur på svenska gör kvinnorna det i större utsträckning än männen (se Figur 7): 77% av de kvinnliga studenterna föredrar svensk litteratur, jämfört med 59% av männen. Manliga studenter å sin sida förordar i högre utsträckning engelskspråkig kurslitteratur (31% av de manliga studenterna gör det jämfört med 18% av kvinnorna).

Bland studenter på grundnivå uppger 80% av de svarande att de föredrar svenska texter; endast 14% föredrar texter på engelska. Bland studenter som kommit längre i sin utbildning föredrar fortfarande en majoritet (61%) svenska texter, men nästan en tredjedel (32%) tycker att det är bättre med texter på engelska (se Figur 7). Skillnaden mellan studenter på olika utbildningsnivåer är kanske inte så konstig eftersom studenter på mer avancerade nivåer har läst engelskspråkig kurslitteratur i betydligt större utsträckning då engelska oftare är det officiella undervisningsspråket på avancerad nivå.

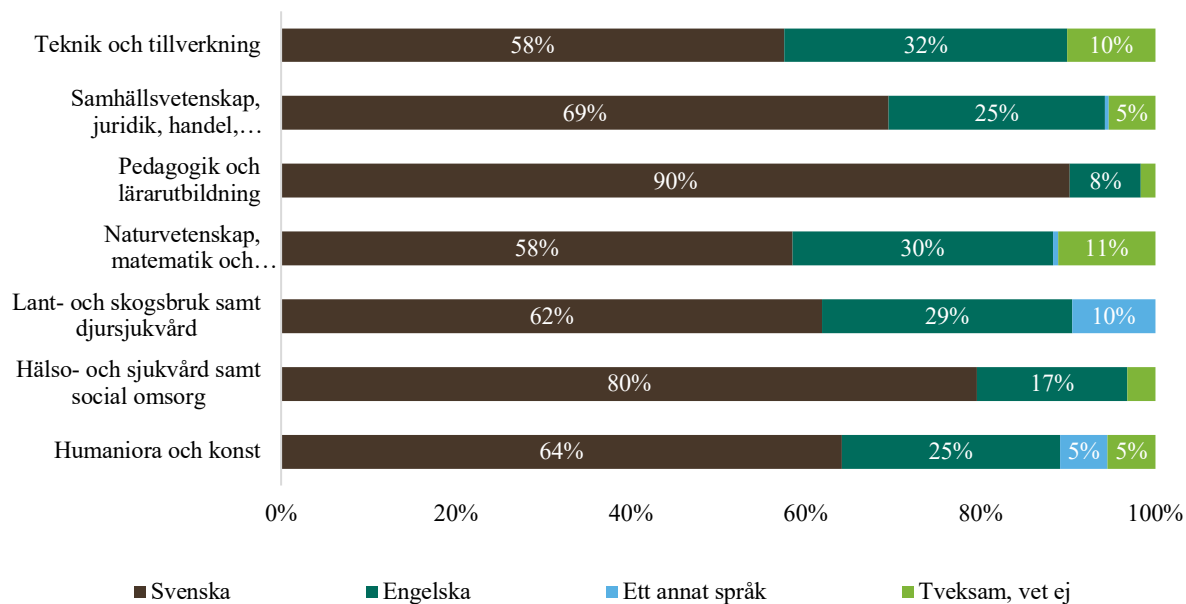

Vilket språk föredrar du för att läsa kurslitteratur?

Figur 7. Fördelning av vilket språk studenter föredrar för att läsa kurslitteratur, uppdelat efter kön, ålder och utbildningsnivå.

Vilket språk föredrar du för att läsa kurslitteratur?

Figur 8. Fördelning av vilket språk studenter föredrar för att läsa kurslitteratur, uppdelat på olika utbildningsområden.

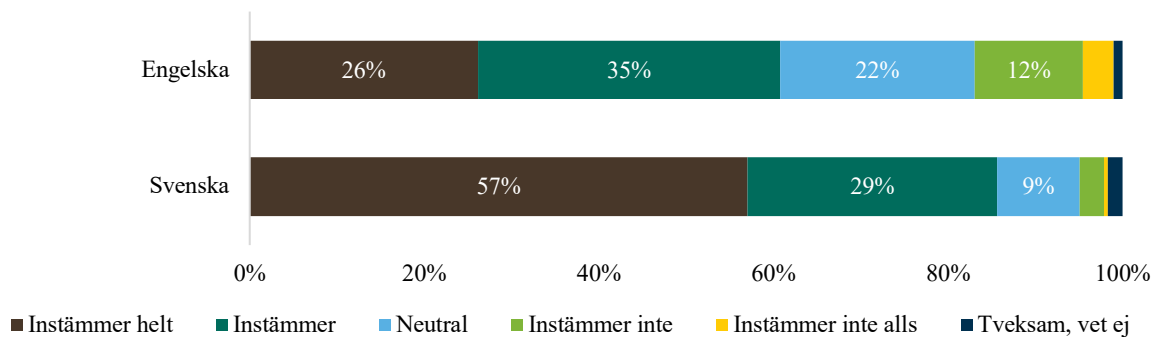
Vissa skillnader mellan ämnesområden noteras också (Figur 8). De starkaste förespråkarna för svensk kurslitteratur finns inom pedagogik och lärarutbildning, och inom hälso- och sjukvård, där 90% respektive 80% uppger att de helst vill läsa på svenska. Svenska texter är mindre viktiga för studenter inom teknik och naturvetenskap; här återfinns också de studenter som i statistiskt signifikant större utsträckning föredrar engelsk kurslitteratur.

Studenter tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteraturen på svenska

Att studenter över lag föredrar kurslitteratur på svenska är inte särskilt oväntat eftersom de flesta

tycker att svenska texter är lättare att läsa och förstå än engelskspråkiga texter. Av de svarande studenterna uppger 86% att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på svenska (29% instämmer och 57% instämmer helt), se Figur 9. Inför samma påstående om engelskspråkig kurslitteratur säger sig 61% antingen instämna (35%) eller instämna helt (26%). En minoritet om 12% tar uttryckligen avstånd ifrån påståendet om att engelska texter är enkla att förstå. En majoritet tycker alltså att det är enkelt att läsa även på engelska, men den stora skillnaden mellan de två grupperna är värd att notera.

Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på ...:

Figur 9. Fördelning av hur starkt respondenterna instämmer påståendet "Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på ..." för engelska respektive svenska.

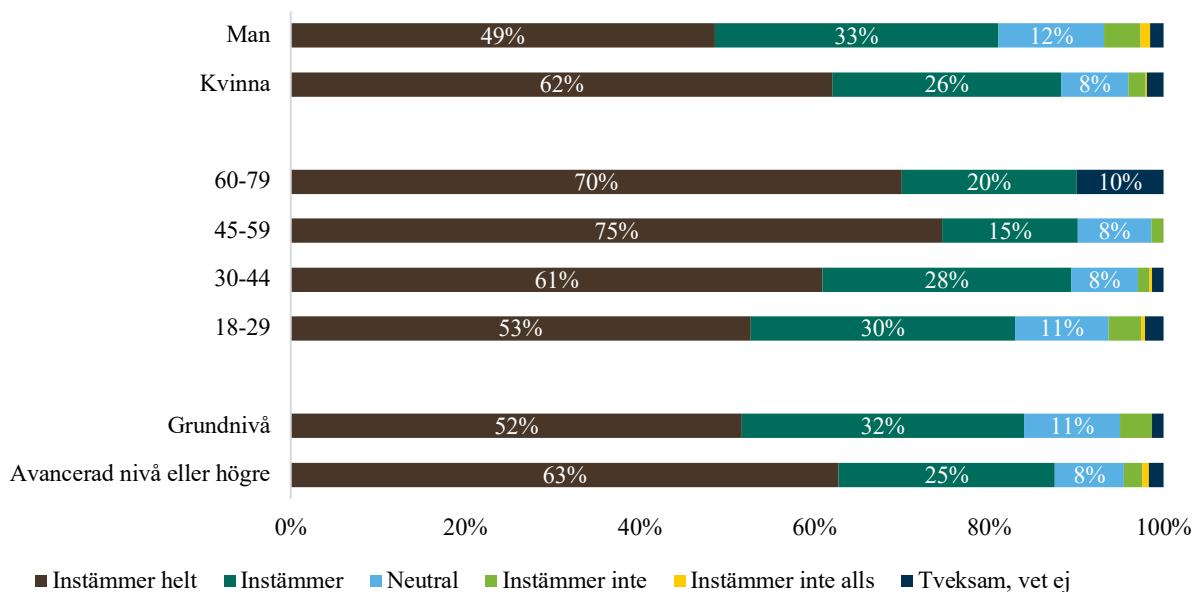
Flera faktorer påverkar hur enkelt/svårt det är att läsa och förstå kurslitteraturen

När kvinnliga och manliga studenter bedömer sin förmåga att läsa och förstå kurslitteratur framträder flera noterbara skillnader (Figur 10). Exempelvis tycker 88% av de kvinnliga studenterna att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på svenska, jämfört med 81% av männen. När påståendet i stället handlar om läsning på engelska är förhållandet det omvända (Figur 11): 68% av de manliga studenterna håller med om det är enkelt att förstå, jämfört med 57% av kvinnorna. Detta är inte överraskande; det har redan konstaterats att kvinnliga

studenter i större utsträckning föredrar litteratur på svenska framför engelska, och att manliga studenter är mer öppna för engelsk litteratur.

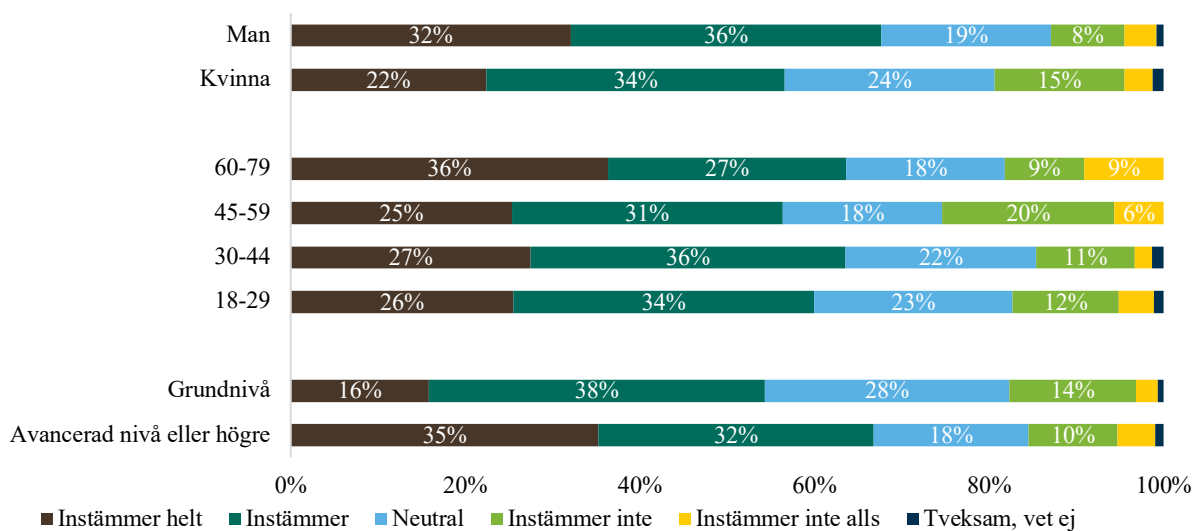
Utbildningsnivå är också en faktor när studenter rapporterar om hur enkelt eller svårt det är att läsa och förstå kurslitteraturen. För kurslitteratur på svenska (Figur 10) är skillnaden mellan grundnivå och avancerad nivå liten (men statistiskt signifikant): 88% av studenterna på avancerad nivå och 84% på grundnivå anser att det är enkelt att läsa och förstå. För kurslitteratur på engelska (Figur 11) är skillnaden större: 54% av studenterna på grundnivå instämmer helt eller delvis i att det är enkelt att läsa och förstå, jämfört med 67% på avancerad nivå.

Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på svenska.

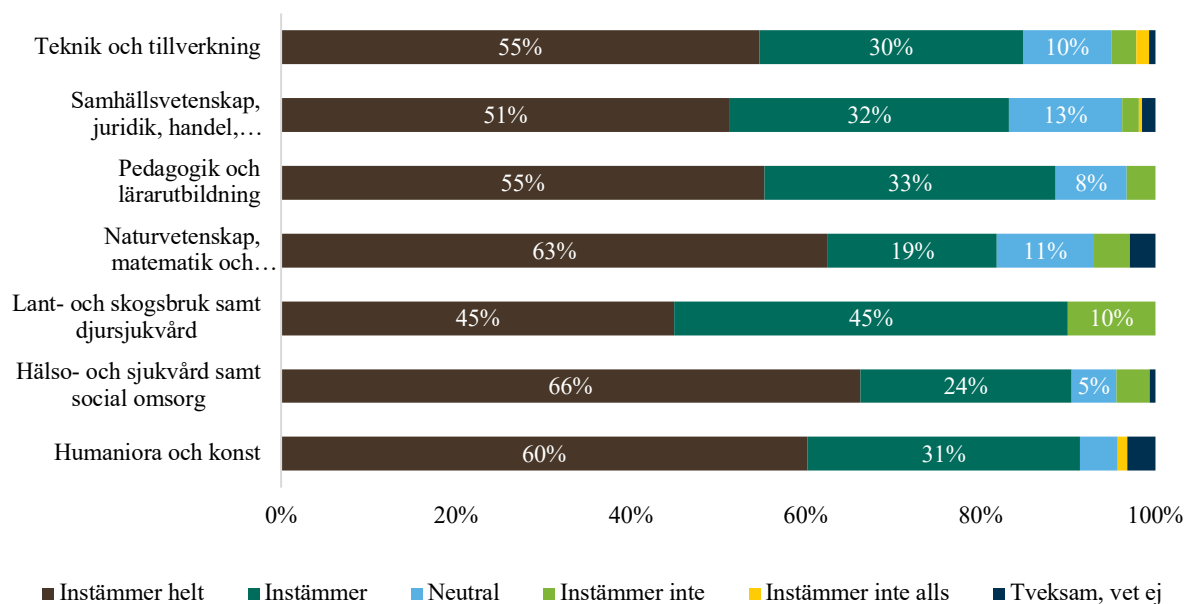
Figur 10. Fördelning av hur starkt olika grupper (uppdelat på kön, ålder och utbildningsnivå) instämmer i påståendet "Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på svenska."

Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på engelska.

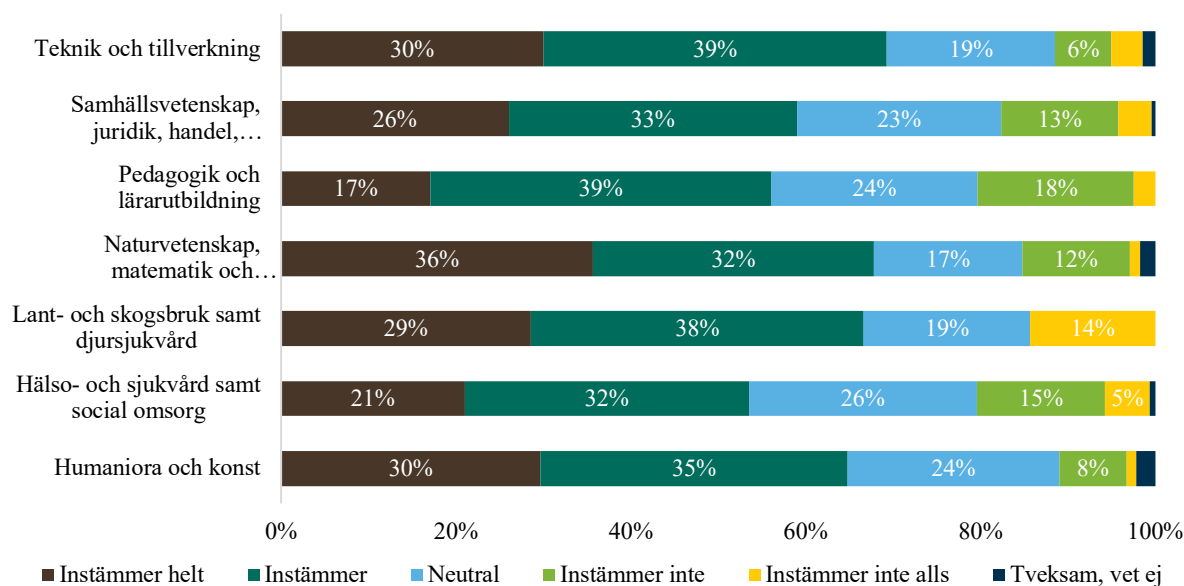
Figur 11. Fördelning av hur starkt olika grupper (uppdelat på kön, ålder och utbildningsnivå) instämmer i påståendet "Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på engelska."

Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på svenska.

Figur 12. Fördelning av hur starkt respondenter inom olika utbildningsområden instämmer i påståendet "Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på svenska."

Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på engelska.

Figur 13. Fördelning av hur starkt respondenter inom olika utbildningsområden instämmer i påståendet "Jag tycker att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på engelska."

Även ålder verkar till viss del vara en faktor som påverkar studenternas läsförståelse. Yngre studenter instämmer i lägre grad än äldre studenter med påståendet att det är enkelt att läsa och förstå kurslitteratur på svenska (Figur 10). För stora växlar bör inte dras av detta resultat, men det är en intressant omständighet att det också är de yngre studenterna som läser mindre av kurslitteraturen.

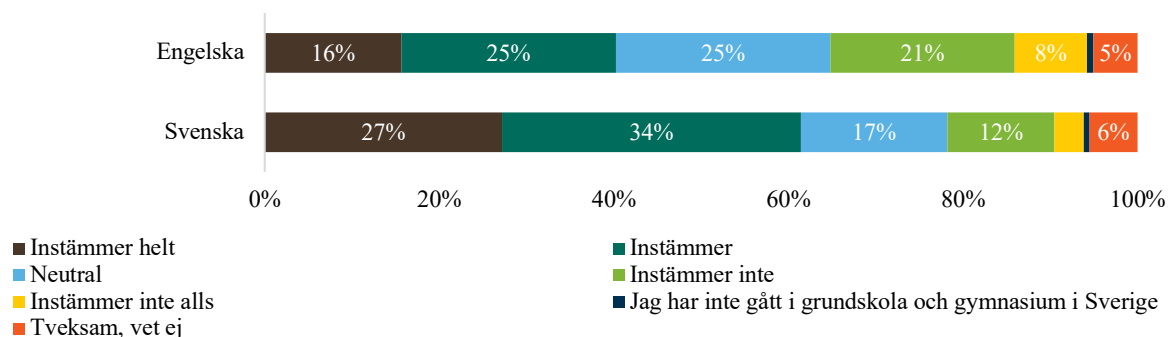
Det finns några få statistiskt signifikanta skillnader mellan studenter från olika ämnesområden när det gäller frågan om läsförståelse (Figur 12 och 13). Studenter inom humaniora och konst och studenter inom hälso- och sjukvård rapporterar en signifikant högre nivå av läsförståelse på svenska än genomsnittet i studentpopulationen. När det gäller läsförståelsen på engelska, så visar svaren en högre nivå

för studenter inom humaniora och konst, naturvetenskap, och teknik.

Goda förberedelser för akademisk läsning på svenska men inte på engelska

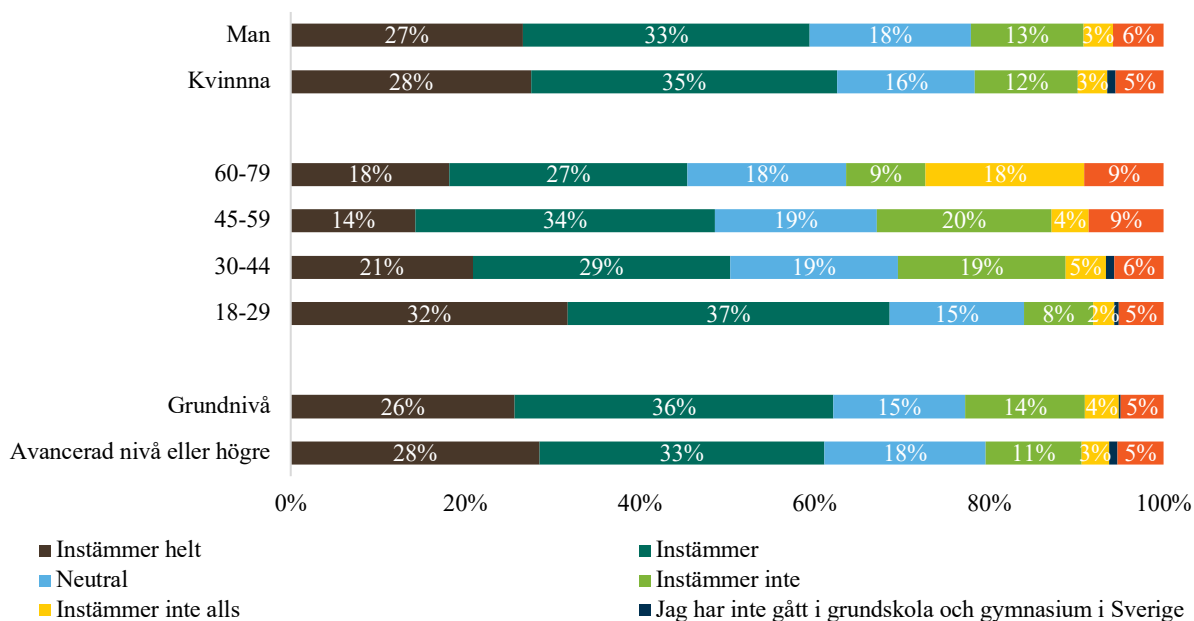
Studenternas åsikter går delvis isär när det gäller påståendet att skolan (grundskolan och gymnasiet) förberedde dem på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på svenska respektive engelska. Flertalet (61%) instämmer helt eller delvis vad gäller läsning på svenska, men 16% håller inte med. När det gäller läsning av engelska texter är det både fler studenter (29%) som uttryckligen tar avstånd från påståendet att skolan förberedde dem för akademisk läsning och färre som totalt sett instämmer (41%), se Figur 14.

I skolan (grundskolan, och gymnasium) förbereddes jag på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på ... :

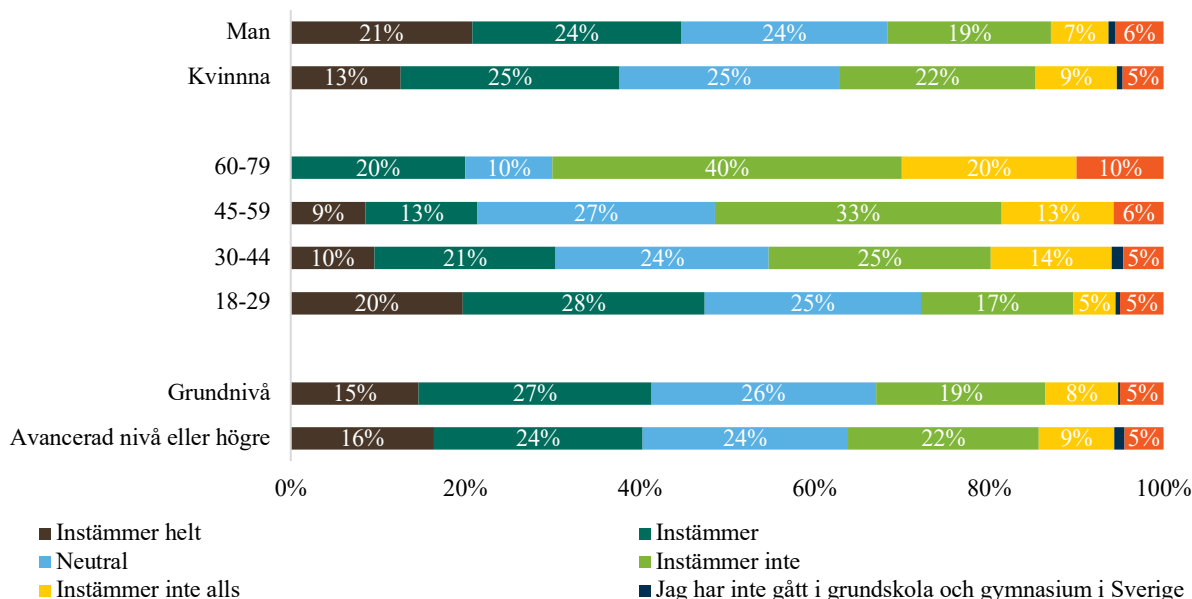
Figur 14. Fördelning av hur starkt respondenterna anser sig ha blivit förberedda i skolan (grundskola och gymnasium) för att läsa akademiska/formella texter på svenska respektive engelska.

I skolan (grundskolan, och gymnasium) förbereddes jag på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på svenska.

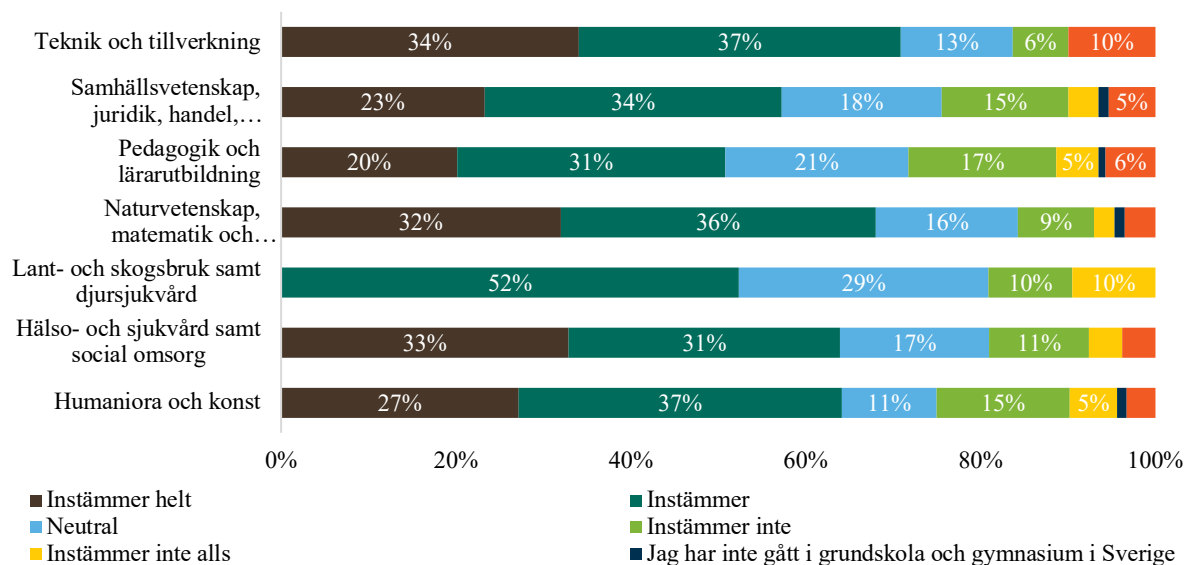
Figur 15. Fördelning av hur starkt olika grupper (uppdelat på kön, ålder och utbildningsnivå) instämmer i påståendet "I skolan (grundskolan och gymnasium) förbereddes jag på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på svenska."

I skolan (grundskolan, och gymnasium) förbereddes jag på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på engelska.

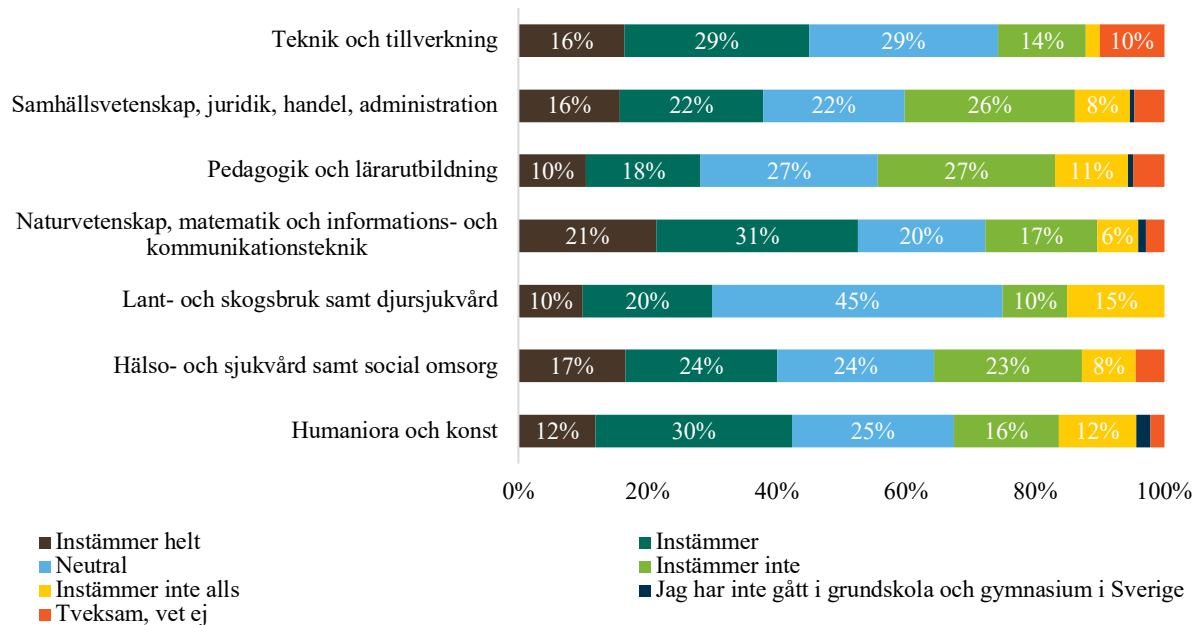
Figur 16. Fördelning av hur starkt olika grupper (uppdelat på kön, ålder och utbildningsnivå) instämmer i påståendet "I skolan (grundskolan och gymnasium) förbereddes jag på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på engelska."

I skolan (grundskolan, och gymnasium) förbereddes jag på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på svenska.

Figur 17. Fördelning av hur starkt respondenter inom olika utbildningsområden instämmer i påståendet "I skolan (grundskolan och gymnasium) förbereddes jag på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på svenska."

I skolan (grundskolan, och gymnasium) förbereddes jag på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på engelska.

Figur 18. Fördelning av hur starkt respondenter inom olika utbildningsområden instämmer i påståendet "I skolan (grundskolan och gymnasium) förbereddes jag på ett bra sätt för att läsa akademiska/formella texter på engelska."

Trenden att förberedelserna är bättre för läsning på svenska än på engelska är tydlig också när svaren från olika undergrupper av studenter analyseras (Figur 15–18). Några statistiskt signifikanta skillnader kan noteras här. Manliga studenter upplever i högre utsträckning än kvinnliga studenter att grund- och gymnasieskolan förberedde dem väl för att läsa akademiska texter på engelska. Samma sak gäller för yngre studenter; de uppger i högre utsträckning än äldre studenter att grundskolan och gymnasiet innebar en bra förberedelse för läsning

av akademiska texter, i det här fallet både texter på svenska och engelska. När svaren från olika ämnesområden analyseras visar datan att studenter inom naturvetenskap och studenter i teknik i högre utsträckning än genomsnittet upplever att de kom till högre utbildning väl förberedda på att läsa både svenska och engelska akademiska/formella texter. Däremot känner sig studenter i pedagogik betydligt mindre förberedda, oavsett kurslitteraturens språk.

Avslutande diskussion

Som inledningsvis konstaterades finns det begränsat med forskning om hur svenska studenter läser, särskilt ont är det om storskaliga generaliserbara studier. Den här studien utgör därför ett viktigt bidrag till bättre kunskap om läspraktiker hos studenter i svensk högre utbildning. Resultaten som presenteras bekräftar till viss del tidigare forskningsresultat, men nya viktiga perspektiv lyfts också fram.

Att läsviljan i allmänhet är hög hos de svenska studenterna är glädjande, och det är på samma sätt positivt att de flesta studenter säger sig förstå vad de läser. Den studentundersökning som Läromedelsförfattarna genomförde 2024 presenterade liknande hoppningivande resultat. Det språkkonstrastiva perspektivet i den här studien gör det dock möjligt att nyansera bilden.

En tydlig skillnad noteras i läsviljan hos studenterna när läsningen är på engelska; även om de flesta studenter läser det mesta av den engelskspråkiga kurslitteraturen är det fler som läser mindre eller mycket mindre. Resultaten indikerar också att en överväldigande majoritet av studenterna föredrar svenskspråkig framför engelskspråkig kurslitteratur (även om det i realiteten sällan är ett val de har). Om studenterna av olika skäl avstår från att läsa obligatorisk kurslitteratur på engelska kan det ha en negativ inverkan på deras lärande. På samma sätt är det potentiellt problematiskt om studenter inte förstår vad den engelska kurslitteraturen vill säga dem. Texter på engelska är vanliga inom

svensk högre utbildning – forskning av Malmström och Pecorari (2022) har visat att långt mer än hälften av alla kurser på grundnivå innehåller minst en obligatorisk text på engelska, och inom vissa ämnesområden är incidensen betydligt högre än så.

Resultaten sätter också fokus på frågan om parallellspråkighet inom högre utbildning. När kurslitteratur finns tillgänglig på svenska främjas inte bara studenternas förståelse (och med all sannolikhet deras engagemang) utan också deras förmåga att uttrycka sig nyanserat inom sitt ämne på det språk de förväntas använda i en svensk kontext. Samtidigt är det genom den engelskspråkiga litteraturen som studenterna får tillgång till den internationella forskningsfronten och den betydligt större mängden akademiska publikationer inom sina respektive fält; den engelska kurslitteraturen utgör alltså ett viktigt fönster mot ämnets akademiska diskurs. Här skulle man kunna tänka sig att det uppstår en positiv växelverkan: en stark kunskapsbas på svenska kan ge studenter bättre förutsättningar att tillgodogöra sig alternativa och komplexa resonemang på engelska, samtidigt som regelbunden exponering för engelskspråkig kurslitteratur successivt stärker deras akademiska läsförmåga på engelska/deras akademiska flerspråkighet. En genomtänkt parallellspråkighet i utbildningen ”förverkligad” genom kurslitteraturen kan därmed fungera som en bro mellan djup förståelse på svenska och aktivt deltagande i den vidare akademiska diskursen.

Den här studien uppmärksammar också demografiska faktorer som påverkar studenters

läsmönster. En sådan skillnad handlar om grundnivåstudenters särskilda utmaningar med engelsk läsförståelse. Att studenter på grundnivå i statistiskt signifikant större utsträckning än studenter på avancerad nivå föredrar kurslitteratur på svenska skulle mycket väl kunna förklaras av att de i lägre utsträckning säger sig förstå den engelska kurslitteraturen.

När det gäller läsförståelse är det i någon mening en fråga om var ”förståelseribban” bör ligga. Om vi kräver fullständig förståelse av all kurslitteratur riskerar vi att lägga ribban orimligt högt, särskilt för texter på engelska där även studenter som har en hög nivå av engelsk språkfärdighet kan behöva kämpa med nyanser och komplexa resonemang. Samtidigt är en djupare förståelse av texter i många sammanhang avgörande för att innehållet i texten ska kunna integreras med studentens redan existerande kunskap. Om ambitionen är att studenter ska förstå precis allt de läser, då är det minst en tredjedel av studenterna som är illa ute i sin läsning av den svenska kurslitteraturen; för den engelskspråkiga litteraturen är samma siffra 51%. Om detta upplevs som ett problem finns en till synes enkel lösning, nämligen *att på grundnivå använda mer kurslitteratur på svenska*, åtminstone som komplement till den engelska (inom vissa ämnesområden spelar nämligen engelsk litteratur en mycket framträdande roll, också inom grundutbildningen, Malmström och Pecorari, 2022). Samtidigt väcker detta frågor: Bör högre utbildning i Sverige anpassa sig till studenternas språkliga preferenser, eller är det viktigare att succesivt utveckla flerspråkig akademisk litteracitet och förbereda studenter

för en akademisk verklighet där engelska används i en ökande omfattning? I så fall kan både språkstödande insatser och ett större fokus på lässtrategier vara viktiga inslag i utbildningen.

Att yngre studenter är mer obenägna att läsa kurslitteraturen och säger sig förstå mindre av litteraturen de läser än äldre studenter manar också till eftertanke. Skillnaderna i läsmönster är tydligare mellan yngre och äldre studenter än mellan utbildningsnivåer vilket skulle kunna betyda att faktorer som mognad, studievana (oavsett utbildningsnivå) och utvecklade lässtrategier spelar en större roll för läsvilja och läsförståelse än den formella utbildningsnivån. Oundvikligen väcks också frågor om yngre studenter närmar sig akademisk text på andra sätt än äldre studenter, exempelvis genom att i större utsträckning nyttja digitala resurser eller sammanfattningar i stället för att läsa kurslitteraturen. Resultaten indikerar hur som helst att yngre studenter kan behöva mer stöd i att utveckla lässtrategier och läsvana (vilket i förlängningen skulle kunna ha en främjande effekt på läsförståelsen).

En ytterligare variabel som påverkar studenters läsmönster är ämnesområde. Den här studien konstaterar att läsviljan och läsförståelsen hos studenter inom humaniora är avsevärt högre än genomsnittet och att, motsatsvis, läsviljan hos studenter inom teknik och hälso- och sjukvård är lägre än genomsnittet. Skillnaden i läsvilja skulle kunna förklaras av att humaniora i högre grad bygger på textbaserad kunskapsinhämtning och analys av texter. Inom humaniora utgör läsning en central del av det akademiska ”arbetet” och studenterna kan därför

vara mer vana vid att hantera kurslitteratur och se läsning som en självklar del av sitt lärande. En annan möjlig förklaring är att urvalet till dessa utbildningar attraherar studenter som redan från början har ett starkt intresse för läsning och textbaserat lärande. Studenter inom teknik och hälso- och sjukvård har å sin sida möjligen en starkare koppling till problemlösning och praktknära lärande, vilket kan göra att läsning uppfattas som en mindre central del av deras lärandeprocess. Slutsatser i den här riktningen får visst stöd i kommande forskning om kurslitteratur inom svensk högre utbildning. Diane Pecorari och Hans Malmström har kartlagt kurslitteraturens omfattning utifrån officiella kurslitteraturlistor och funnit att studenter inom humaniora förväntas läsa 25% mer än genomsnittet, medan studenter inom teknik förväntas läsa cirka 40% mindre än genomsnittet.

En fråga man kan ställa är i vilken utsträckning denna studie bekräftar eller vederlägger påståenden om en "läskris" inom högre utbildning. Bilden som framträder är komplex, och det är svårt att ge ett entydigt svar på frågan. En läskris inom högre utbildning kan förstås på två sätt: kvantitativt – att studenter inte läser i den utsträckning som förväntas – eller kvalitativt – att de visserligen läser men har svårt att förstå och tillgodogöra sig innehållet. Påståendet att studenter i allmänhet inte läser kurslitteraturen får inget stöd i denna undersökning. Tvärtom visar resultaten tydligt att majoriteten faktiskt läser det mesta eller allt som förväntas av dem. Inte heller finns belägg för att studenter i allmänhet har stora svårigheter med att förstå det de läser;

resultaten pekar snarare på att läsförståelsen är hög, åtminstone när det gäller texter på svenska.

En legitim invändning mot dessa slutsatser är att studien bygger på självrapporterade data snarare än objektiva mätningar, exempelvis testning av läsförståelse. Eftersom enkäten var anonym och genomfördes utanför en studiekontext finns det dock ingen stark anledning att tro att studenterna medvetet skulle ha förskönat sina svar. Däremot är det möjligt att självskattningar av både läsbeteende och förståelse inte är helt tillförlitliga; i synnerhet kan studenter ha svårt att helt objektivt och korrekt bedöma sina egna förmågor, till exempel läsförståelse, även i en situation där inga direkta konsekvenser står på spel.

Att påstå att det helt saknas anledning till oro vad gäller studenters läsning vore inte rätt, men omfattningen på det upplevda problemet beror till stor del på vilka förväntningar man har. Om förväntningen är att alla studenter alltid ska läsa all den anvisade kurslitteraturen, då är det ett problem att bara 19–26% av studenterna lever upp till förväntningarna. Eftersom det handlar om obligatorisk kurslitteratur kan lärare rimligen förvänta sig en god nivå av efterlevnad vad gäller läsanvisningar. Men, är det inte osannolikt att tro att vi någonsin har haft en situation inom högre utbildning där alla studenter alltid läser allting? På samma sätt kan man fråga sig om det är en rimlig förväntning att alla studenter alltid ska förstå allt de läser i kurslitteraturen; kurslitteraturen omfattar en viktig del av kunskapsmassan, men den är inte den enda källan till förståelse för kursinnehållet. Lärare, andra

studenter, läraaktiviteter och återkoppling spelar också en central roll för förståelse och lärande.

Den här undersökningen visar att grupper av studenter inom den större populationen uppvisar en mer utbredd brist på läsvilja och lägre nivåer av läsförståelse än genomsnittet; det gäller som vi har konstaterat framför allt läsning och kurslitteratur på engelska, men i någon mån även läsning och litteratur på svenska. En dryg femtedel av studenterna läser bara en mindre del eller ingenting alls av den obligatoriska litteraturen på svenska, och en tredjedel visar samma ovilja att läsa texter på engelska. Om studenter helt eller till stor del undviker att läsa texter som klassats som obligatoriska innebär det att de i högre grad kan bli beroende av sekundära källor, som föreläsningssanteckningar och sammanfattningar. Detta kan leda till en ytligare förståelse av ämnesinnehållet och en begränsad förmåga att engagera sig i mer komplexa resonemang och analyser.

Det är glädjande att den absoluta majoriteten upplever att utbildning på lägre nivåer förberedde dem på ett bra sätt för att läsa kurslitteratur på svenska. Detsamma kan dock inte sägas för engelska. I en tid där en mycket hög andel av kurslitteraturen är på engelska är det oroande att endast 41% uppger att skolan förberedde dem för att läsa akademiska/formella texter på engelska. En möjlig förklaring skulle kunna vara utformningen av engelskundervisningen i gymnasieskolan. På de

högskoleförberedande programmen är engelskundervisningen under det tredje avslutande året valbar. Intressant nog är det ungefär 40% av eleverna som väljer att läsa engelska under det sista året i gymnasieskolan. Forskning indikerar att de elever som läst engelska under hela gymnasietiden har en högre nivå av läsförståelse och är bättre förberedda för att läsa engelskspråkig kurslitteratur än studenter som inte läste den valbara kursen (Eriksson, 2023b). Ett sätt att minska de svårigheter vissa studenter har att läsa och förstå den engelskspråkiga kurslitteraturen skulle därför kunna vara att göra den avslutande engelskkursen obligatorisk för högskolebehörighet.

För att sammanfatta: Resultaten av denna studie visar att en majoritet av studenterna verkar hantera den akademiska läsningen väl. Trots det finns det mindre grupper av studenter som riskerar att hamna i en kunskapsmässig marginalisering för att de inte läser tillräckligt och/eller inte förstår. Hur högre utbildning (men även grund- och gymnasieskolan) väljer att hantera dessa utmaningar kan ha långtgående konsekvenser, framför allt för enskilda studenters lärande.

Författarnas tack

Studien som presenteras i den här rapporten kunde genomföras tack vare ett generöst bidrag från Åke Wibergs Stiftelse (H24-0063). Forskningen har skett i samverkan med Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen.

Referenser

Eriksson, L. (2023a). "Gruelling to read": Swedish university students' perceptions of and attitudes towards academic reading in English. *Journal of English for Academic Purposes*, 64, 101265.

<https://doi.org/10.1016/j.jeap.2023.101265>

Eriksson, L. (2023b). Assessing the value of English 7 for L2 English reading development.

ASLA, 30, 86–105. <https://doi.org/10.17045/sthlmuni.24321526>

Internetstiftelsen. (2024). Svenskarna och internet. <https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2023/10/internetstiftelsen-svenskarna-och-internet-2023.pdf>

Läromedelsförfattarna. (2024). Högskolestudenter om kurslitteratur. https://www.laromedelsforfattarna.se/global-assets/dokument/paverkan-opion/150922-novus_laromedelsforfattarna-rapport-hogskolestudenter-om-kurslitteratur-2024.pdf

Löwenadler, J. (2023). Trends in Swedish and English reading comprehension ability among Swedish adolescents: A study of SweSAT data 2012–2018. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 67(4), 591-606.

<https://doi.org/10.1080/00313831.2022.2042841>

Malmström, H., & Pecorari, D. (2022). *Språkval och internationalisering: Svenskans och*

engelskans roll inom forskning och högre utbildning. Språkrådet. <https://research.chalmers.se/publication/528504>

Pecorari, D., Malmström, H., Shaw, P. (2024). Reading Speed and Reading Comprehension in an English-Medium Instruction Context. *Reading in a Foreign Language*, 36(1): 1-18. <https://hdl.handle.net/10125/67472>

<https://hdl.handle.net/10125/67472>

Pecorari, D., Shaw, P., Malmström, H., & Irvine, A. (2011). English textbooks in parallel-

language tertiary education. *TESOL Quarterly*, 45(3), 313–333. <https://doi.org/10.5054/tq.2011.247709>

Pecorari, D., Shaw, P., Irvine, A., Malmström, H., & Mežek, Š. (2012). Reading in tertiary education: Undergraduate student practices and attitudes. *Quality in Higher Education*, 18(2), 235-256.

<https://doi.org/10.1080/13538322.2012.706464>

Shaw, P., & McMillion, A. (2018). Reading comprehension in advanced L2 readers. I K.

Hyltenstam, I. Bartning & L. Fant (Red.), *High-level language proficiency in second*

language and multilingual contexts (sid. 146–169). Cambridge University Press.

Skolverket. (2023). PISA 2022: 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap.

<https://www.skolverket.se/getFile?file=12177>